

פרשת חיי שרה ה'תשפ"ב
גיליון צ'

בִּירורי תורה

מאוצרותיו של הגאון רבי ישעיהו פלדמן שליט"א

אי כותבים שטר על נייר שיכול להזדייף

נייר היכול להזדייף יכול להיהפך לשטר או שאינו יוכל להיהפך לשטר לת"ק אינו יכול לחכמים הוא יכול.

ושם בדף כב' (ע"ב) מבאר רבי אלעזר מי הם חכמים, כלומר מי הוא התנא שאומר את דברי כמים וקראוהו בעל המשנה בשם חכמים רבי אלעזר שאמר עדי מסירה כרתי, כלומר אומר לנו רבי אלעזר האמורא שהחכמים של המשנה הוי רבי אלעזר התנא שסבר שעדי מסירה כרתי, וזאת משום שרבי אלעזר שסובר שעדי מסירה כרתי סובר שהעיקר בשטר אינו מה שכתוב בשטר אלא דבר חיצוני כעדי מסירה הם אלו שהופכים את הנייר לשטר, כלומר שאנו מקבלים שטר אם נסתכל רק בתוכן השטר לא נדע עדיין שחנייר זה יש תוקף של שטר כי השטר מקבל תוקף רק אם נצמדים אליו מבחוץ שני עדים המעידים על המסירה, ולכן היות ושטר תלוי גם דבר חיצוני כעדי מסירה ולא רק במה שכתוב בשטר סובר רבי אלעזר נמי שאם יש נייר שיכול להזדייף אין לי חשש שיזייפו אותו כי אממורים לבוא גם עדי מסירה שיעידו בדיוק מה היה בשטר ולכן אין חשש שיזייף כי יפחד שעדיין יוכלו לגלות שזייף, שיש עדיין את העדי מסירה.

ואי אפשר לומר כן לשיטת רבי מאיר שסבר שעדי חתימה כרתי היוצא לשיטתו שאם מביאים בפננו שטר החתום אנו סומכים רק על השטר ולא על שום דבר חיצוני ואם הוא שטר היכול להזדייף הוא בוודאי יזייף כי לא יוכלו לעלות על זה שזייף שהרי יסמכו רק על מה שכתוב בשטר, ולכן נראה שת"ק שאסר על נייר היכול להזדייף להפוך לשטר סבר כרבי מאיר שעדי חתימה כרתי, וחכמים שסברו שנייר היכול להזדייף יכול להיהפך לשטר סבר כרבי אלעזר שעדי מסירה כרתי.

אחרי שראינו את פלוגתת רבי מאיר ורבי אלעזר מה הופך נייר רגיל לשטר האם העדים החותמים על השטר או העדים המעידים על מסירת השטר לנמען, מתי הם חולקים ומתי הם מודים זה לזה, וכן הרחבנו לבאר הלכה כמי ובאלו שטרות אמרו, בסייעתא דשמיא נברר ונבאר בסימן זה בסימן זה במהות השטר במה שכתוב בשטר האם השטר יכול להיות שטר שאפשר לזייפו או שצריך להקפיד דווקא על שטר שלא ניתן להזדייף, ובאלו שטרות צריך להקפיד ובאלו שטרות לא צריך מי סובר כך ומי סובר אחרת.

ביאור המחלוקת במשנה לגבי נייר היכול להזדייף

יש משנה בגיטין (דף כא' ע"ב) אין כותבים על נייר המחוק ולא על דיפתרי מפני שיכולים להזדייף וחכמים מכשירים, חזינן מחלוקת ברורה ופשוטה בין ת"ק לחכמים האם שטר שנכתב על נייר מחוק או דיפתרי ששני ניירות אל קלים מאוד לזיוף, האם כשעושים בהם את כל הפעולות שעושים בשטר או ע"י עדי חתימה או ע"י עדים הרואים את המסירה, האם ניירות אחרי שעושים את כל הפעולות המכשירו נייר לפעול כשטר יכולים לפעול כשטר, לת"ק היות וניירות אלו מזדייפים בקלות אפי' שעשו בהם את כל הפעולות שהופכים נייר לפעול כשטר אינם יכולים להיהפך לשטר, אך חכמים חולקים ואומרים אמנם ניירות אלו יכולים להזדייף בקלות אבל אם עשו בהם את כל הפעולות שהופכות נייר לשטר אפי' שהם יכולים להזדייף, אין היכולת להזדייף יכול למנוע מנייר זה שעשו בו את כל הפעולות להפכו לשטר מלהיהפך לשטר. חזינן מחלוקת האם

ומוצאים אנו (שם) שני מחלוקות בין רבי אלעזר לרבי יוחנן עד כמה הפליגו חכמים כשהכשירו נייר היכול להזדייף, האם הכשירו נייר זה לתמיד או רק לאותו יום, ועוד חולקים באיזה שטר הכשירו חכמים האם בכל השטרות או דווקא בשר גט.

ובפלוגתא הראשונה בין רבי אלעזר לרבי יוחנן לכמה זמן הכשירו חכמים שטר היכול להזדייף, רבי אלעזר סבר שחכמים שהתירו נייר היכול להזדייף שיכול להיהפך לשטר התירו זאת רק לאותו היום שנכתב אבל למחרת גם חכמים מודים שנייר היכול להזדייף כבר אינו כשיר להיות כשטר, אך רבי יוחנן חולק ואומר שחכמים שהכשירו שטר היכול להזדייף הכשירו אפי' אחרי עשרה ימים לתמיד הכשירו חכמים שטר היכול להזדייף,

ועוד חולקים באיזה שטר הכשירו חכמים שיהיה שטר כשר אפי' שנכתב בנייר היכול להזדייף, רבי אלעזר סבר שרק בגיטין הכשירו חכמים לכתוב על נייר שיכול לזדייף, אך בשאר שטרות יודו חכמים לת"ק שאם כותבים אותם על הנייר היכול להזדייף הנייר לא יכול להיהפך לשטר, ורבי יוחנן חולק וסובר שחכמים סברו שנייר היכול להזדייף יכול להיהפך לכל סוגי השטרות הקיימים ולא רק לשטר גט.

ולכאור' קשה על רבי אלעזר שכתוב בספר ירמיהו (פרק לב' פסוק יד') "למען יעמדו ימים רבים", ולומדים מפסוק זה שהשטר צריך לעמוד לזמן מרובה, וא"כ איך רבי אלעזר מכשיר ששטר יעמוד רק לאותו היום בשטר הנכתב על נייר היכול להזדייף והרי אנו מוצאים שאחד מתנאי השטר הוא שיעמוד לימים רבים ולא רק לאותו היום, וא"כ מוכרח שחכמים המכשירים שטר שנכתב על נייר היכול להזדייף הכשירו את השטר לימים רבים כשיטת רבי יוחנן ולא רק לאותו היום כמו שאומר רבי אלעזר, ואיך אפשר לומר שהשטר שנכתב על נייר היכול להזדייף יהיה כשר רק לאותו היום, יאמר לנו רבי אלעזר שהפסוק "למען יעמדו ימים רבים" שמלמד ששטר צריך להיות לימים רבים, אינו חלק מתנאי השטר ששטר צריך להיות ראוי לעמוד ימים רבים, אלא הוי רק עצה טובה שהשטר יעמוד לימים רבים כדי שבעל השטר יוכל להוכיח בבוא היום שהצדק עמו, אך אין זה מתנאי השטר ולעולם שטר שיכול לעמוד רק ליום אחד הרי הוא שטר כשר.

כמי פסקו הפוסקים

ופוסק הרא"ש (בגיטין, פרק המביא גט אות כד') שבפלוגתא הראשונה עד מתי הכשירו חכמים שטר שנכתב על נייר היכול להזדייף האם לתמיד או רק לאותו היום הלכה כרבי יוחנן שסבר שחכמים הכשירו שטר שנכתב על נייר היכול להזדייף לתמיד, ובפלוגתא השנייה באיזה שטר אמרו שיכול להיכתב על שטר היכול להזדייף האם רק בשטר גט או שמא בכל השטרות הלכה כרבי אלעזר שרק בגט מועיל שטר הנכתב על נייר היכול

ומביא הרא"ש עוד צד לפסוק הלכה למעשה בפלוגתת רבי אלעזר ורבי יוחנן, שלעולם פוסקים הלכה לנעשה כרבי יוחנן משום שתמיד הלכה כרבי יוחנן אך מבאר את שיטת רבי יוחנן באופן שונה, שדווקא בשטר גיטין סבר רבי יוחנן שחכמים הכשירו את השטר אפי' לימים ויותר ולא רק לאותו היום, אבל בשאר שטרות מודה לרבי אלעזר שחכמים התירו רק לאלתר ולא שיש כשרות לשטר שיכול להזדייף מתוכו לתמיד.

והר"ח פוסק בשני הפלוגות בין בפלוגתא של עד מתי הכשירו חכמים ובין בפלוגתא של באיזה שטר הכשירו חכמים כרבי יוחנן, שחכמים הכשירו בכל השטרות לתמיד ששטר שנכתב על נייר היכול להזדייף אין זה משנה איזה שטר הרי השטר כשר לתמיד ולא רק לאותו היום.

המחבר (בסימן מב' סעיף א') פוסק כצד הראשון ברא"ש, שרק בשטר גט הכשירו חכמים כשהוא כתוב על נייר היכול להזדייף, אבל בשאר שטרות לא הכשירו חכמים כלל שטר שכתוב על נייר היכול להזדייף ואפי' לאלתר.

הש"ך (שם, ס"ק א') מכריע הלכה למעשה כשיטת רבינו חננאל שהבאנו לעיל שפסק כרבי יוחנן לגמרי שבכל השטרות אם נכתבו על נייר היכול להזדייף הכשירו חכמים שהשטרות יהיו כשרים לתמיד, וטעמו עמו שכל פעם שיש פלוגתא בין רבי יוחנן לרבי אלעזר פוסקים הלכה למעשה כשיטת רבי יוחנן, ולכך כאן פוסקים לגמרי כשיטת רבי יוחנן.

ולכאור' הרי הלכה בידנו שבכל השטרות בעי שהנייר שעליו כותבים את השטר לא יוכל להזדייף, וא"כ איך סובר הש"ך שהלכה למעשה שטר הכתוב על נייר היכול להזדייף כשר, ולכך מביא הש"ך את דברי הרמב"ן שכתב בחידושו על מסכת בבא בתרא (דף נא' ד"ה כתב על הנייר) ששואל שם מעין שאלה זו שלכאור' צריך נייר שאינו יכול להזדייף, ומתרץ ב' תירוצים, בתירוצו הראשון מתרץ הרמב"ן שיש שני סוגי שטרות יש שטר שהוא עשוי לקנין שקונים עמו דברים כגון שטר קידושן שטר גט שטר שקונים עמו שהשטר עצמו מבצע פעולה מסוימת, ויש שטר ראייה שהשטר עצמו לא עושה שום פעולה אלא משתמשים בו כראייה כהוכחה על פעולה שנעשתה כגון שטר חוב שהשטר מוכיח שהיה כאן חוב, ומבאר הרמב"ן שבשטר קניין שהשטר עצמו מבצע את הפעולה לא מפריע לי שהשטר כתוב על נייר היכול להזדייף כי אחרי שהפעולה נעשית לא מפריע לי השטר כי כל מהות השטר הוא הפעולה שהוא גורם, אך בשטר שכל מהותו הוא לראיה צריך להקפיד שיהיה כתוב על נייר שאינו יכול להזדייף כי אם הוא כתוב על שטר היכול להזדייף איך נביא ממנו ראייה אולי זיפו את השטר. (וצ"ע שכל שטר קניין אחרי שנעשה הקניין השטר נעשה שטר ראייה, וא"כ משום שטר קניין לא נצטרך נייר שאינו יכול להזדייף אך משום השטר ראייה שנעשה אחר כך נצטרך שהשטר קניין יהיה בנייר שאינו יכול להזדייף כי כל שטר קניין מיידי לאחר הקניין נעשה

שטר ראייה, ו"ל שבאמת אם כותבים שטר קניין על נייר היכול להזדייף יצטרכו לכתוב אחר כך עוד שטר ראייה שיוכיח על הקניין שנעשה).

ועוד מתרץ הרמב"ן שהיות ואנו פוסקים הלכה למעשה שעדי מסירה כרתי והעדי מסירה הם אלו שגורמים לנייר להפוך לשטר, לכן לא מפריע אם הנייר עצמו שעליו כתוב השטר יכול להזדייף שהרי אפי' אם השטר היה כתוב על נייר שאינו יכול להזדייף היינו צריכים להביא את העדי מסירה שיעידו על מהות השטר מה היה בו והאם הוא שטר כשר, ולכן אם העדי מסירה קיימים ונמצאים מה זה משנה אם הנייר שעליו כתוב השטר יכול להזדייף אפי' שיכול להזדייף הרי יש עדים שיכולים להעיד מה היה בשטר ולכן אין חשש שיזייפו את השטר משום שאם יזייפו העדים יחישו את הזיוף שהרי אין אנו סומכים רק על השטר אלא על העדים שראו את המסירה שיבואו להעיד מה היה בשטר, וא"כ כשיש עדי מסירה אפשר לכתוב שטר שיכול להזדייף.

ולאחר שראינו את דברי הרמב"ן המחלק בין שטר קניין לשטר ראייה, מן הראוי להביא את דברי הש"ך (בסימן מב' ס"ק ב') הכותב שנייר היכול להזדייף כשר לכתוב בו שטר ואם עדי חתימה חותמים על שטר הנכתב על נייר היכול להזדייף בוודאי שהשטר כשר, ומביא ראייה מתוס' בקידושין ומתוס' בגיטין שיש הבדל בין שטר ראייה לשטר קניין, וכן גם כאן אם כתבו את השטר קניין על נייר היכול להזדייף השטר כשר, ואם עדי מסירה מועילים להביא ראייה על כשרות השטר בוודאי שעדי חתימה יועילו להביא ראייה על כשרות השטר.

לכתוב שטר קניין על שטר שיכול להזדייף

ואחרי שראינו את פלוגתת המחבר והש"ך כמי לפסוק האם פוסקים רק כרבי יוחנן או שמא פוסקים כרבי יוחנן רק בזה שסומכים לתמיד על שטר שנכתב על שטר היכול להזדייף אך מאידך פוסקים כרבי אלעזר שדבר זה נאמר רק בשטר גט ולא בכל השטרות, והבאנו את דברי הרמב"ן שהביא הש"ך שמבאר שיש הבדל בין שטר ראייה לשטר קניין, ומן הראוי לברר ולבאר באמת שטר קניין מהו, האם שטר קניין שנכתב על נייר היכול להזדייף האם פסקו למעשה שכשר או שפסלו את השטר משום שנכתב על נייר היכול להזדייף.

הרמ"א (שם) פוסק ששטר קניין הנכתב על נייר היכול להזדייף כשר, ומקורו מדברי הר"ן בגיטין (דף יא' ע"א בדפי הרי"ף בד"ה ומ"מ כי אמרינן) שהגמ' בקידושין פוסקת לגבי אדם שהגיע לקדש את אישתו בשטר וכתב את השטר קידושין על נייר או על חרס הרי היא מקודשת, ואפי' שחרס הוי דבר היכול להזדייף ועם כל זה חרס כשר שיכתבו עליו שטר קידושין, חזינן שבשטר קידושין שהוא בעצם שטר קניין אם כתבוהו על נייר היכול להזדייף השטר כשר, ולומד הר"ן מגמ' זו ופוסק על פיו הרמ"א שבכל שטר קניין אם כבו את השטר על נייר היכול להזדייף

השטר כשר ומועיל לקנות בו.

המחבר (סימן קצא' סעיף א') וז"ל "כתב על הנייר או על החרס ... כיון שהגיע שטר לידו קנה אפי' שאין עדים כלל", ומבארים הסמ"ע (שם, ס"ק ג') וכן הביאור הגר"א (שם, ס"ק ג'), שכל מה שצריך עדים בשטר לאחר הקניין הוי רק אם אחד מהצדדים כופר שלא נתן את השטר או שלא קיבל את השטר כך צריך עדים שיוכיחו שהיה פה כתיבת ומסירת השטר, אבל במקום ששני הצדדים מודים שהיה כתיבת ומסירת השטר השטר כשר אף בלא עדים כי יש הודאת בעל דין על השטר, והודאת בעל דין מוכיחה ככוח של מאה עדים, לכך אם יש הודאת בעל דין לא צריך עדים בשטר, ומוסיפים לבאר שלכן שטר קניין הנכתב על חרס אפי' שאין עליו עדים והשטר עצמו יכול להזדייף משום שבקל אפשר לזייף מה שכתוב על חרס השטר כשר, משום ששניהם מודים בנתינת השטר ובמהות השטר, שהרי כל מה שצריך עדים לא הוי משום מהות השטר אלא רק משום ההוכחה שהשטר יוכיח אבל אם לא צריך להגיע למצב של להוכיח את השטר משום שאף אחד לא כופר בשטר לא צריך עדים כי השטר כשר אף ללא עדים.

הרעק"א (שם, בדברי הסמ"ע) וכן האמרי ברוך בהגהותיו (שם, ס"ק א') שואל על ביאור הסמ"ע שכל שטר צריך להיות בכתב יד נותן השטר וא"כ ממה נפשך אם השטר הוי בכתב יד הנותן יש לנו הוכחה מתוך השטר שזה מה שנותן השטר נתן והוי חזק כהודאת בעל דין שאין לך הודאת בעל דין גדולה ככתב ידו, ואי אין לנו את כתב ידו של נותן השטר הוי שטר פסול.

הרמב"ם (בהלכות גירושין פרק א' הלכה יג'), מבאר מפני מה ציוותה התורה לתת גט רק בעדים, משום שאם נאמר שאפשר לתת גט בלא עדים יוצא שאם אשם בא על אישה לפני נתינת הגט הרי הוא חייב מיתה כבא על אשת איש, ואם יבוא עליה לאחר כמה שעות אחרי נתינת הגט יהיה פטור בלא כלום שהרי הוא בא על הפנויה, והרי כתוב בתורה שרק "עלפי שני עדים יקום דבר", שכל דבר שאנו רוצים לשנות ולבצע הוא מתאפשר רק אם יש לנו שני עדים שהעידו לנו דבר הגורם לשינוי או לביצוע הדבר או העונש הכול כפי העניין, וכאן שאנו משנים את דין הבא על אשה זו ממוות לחיים בוודאי שצריך שני עדים שרק על פיהם שיעידו שראו נתינת גט בי"ד יוכל לשנות את פסק דינו מחיוב מוות לחיים, ואפי' שבית דין יודע שאישה זו קיבלה גט הוא לא יכול לפסוק על פי ידיעתו הוא חייב לפסוק רק על פי עדות.

ומקשה האמרי משה (סימן טז') על ביאור הרמב"ם שמאריך לבאר מפני מה ציוותה התורה שיהיו עדים שיעידו על גט, הרי בכל השטרות אנו מוצאים שצריכים עדים שיעידו על השטר ולא הוי דין מיוחד בגט, וא"כ מה האריכות הגדולה שמאריך הרמב"ם לבאר מפני מה צריך שני עדים בגט, ומביא תשובה נפלאה בשם הגר"ח מבריסק, שהרי הרמב"ם בהלכות מכירה פרק ט' הלכה ז') פוסק שבשטר קניין לא צריך עדים, ומדגיש שאפי' שאין עדי מסירה המעידים על מסירת השטר קניין עם

כל זה השטר קניין כשר אפי' שאין עליו עדים ונראה משום ששטר קניין כשר מפני מהותו של שטר אפי' ללא עדים, וא"כ מפני מה צריך עדי מסירה משום חשש זיוף שחוששים אולי אחד מהצדדים יזייף את השטר לכך אומרים שיהיו עדים בשטר כדי שלא יוכלו לזייף את השטר, אך אם הנותן מודה שנתן שטר זה שנמצא בפני בית דין הודאת בעל דין הודאת בעל דין מועילה ומוסמכת כמאה עדים ולא יצטרכו את העדי מסורה שיבואו להעיד על מסירת השטר משום שיש לנו את ההודאת בעל דין החזקה, וזה מה שרוצה הרמב"ם להביא גם בהלכות גירושין שמהות בשטר גט מצד כוח השטר שבו לא צריך עדים ששטר מצד דיני שטר כשר אף ללא עדים, אלא רק מצד הראיה הנמצא בתוך כל שטר צריך את העדים.

ואפשר להביא ראיה לביאור הגר"ח מדברי השי"ך (בסימן ס' ס"ק י"א) שהשי"ך מבאר שם לגבי קניית שטר, ומבאר שקניין שטר הוא כעין קניין קרקע בשטר שצריך ששטר הקרקע יבוא לידי הקונה כך גם השטר הנקנה צריך לבוא לידי הקונה וכתב שכשהגיע ליד הקונה הוא קונה את השטר אע"פ שאין שם עדים וזאת משום שכל מה שצריך עדים הוא אך ורק לראיה ולא משום הכשר השטר שהשטר מצד השטר שבו לא צריך עדים, ולכך אפי' שאין עדים השטר כשר.

יוצא לנו מדברי הראשונים והפוסקים שכל שטר הוא כשר אף ללא עדים ורק מפני חלק ההוכחה שיש בשטר צריך את העדים, ואם יהיה לנו שטר שלא נצטרך את החלק ההוכחה שבו הרי השטר יהיה כשר אף ללא עדים, אפי' דהוי שטר שנכתב על נייר היכול להזדייף, העדי חתימה מועילים להכשיר את השטר.

הב"ח (סימן קצ"א) חולק על דברי הסמ"ע ששטר העומד לקניין לא צריך שיהיו בו עדי מסירה או כתב יד, ותמה מניין לו לסמ"ע לחלק בין שטר קניין העומד רק לשעה לביצוע הקניין לשטר ראיה העומד לימים רבים, שבשטר העומד לקניין לא יצטרכו עדי מסירה או כתב יד משום שהשטר לא עומד לראיה, ומוכרח מדברי הב"ח שחלק על מה שכתבו הפוסקים שבשטר העומד לקניין לא יצטרכו עדי מסירה.

והקצות החושן (סימן מב' ס"ק א') תומך בשיטת הב"ח ומביא ראיה לדבריו, וזהו תוכן דבריו שמה שאמרנו בשטר שנכתב על

נייר היכול להזדייף הרי לרבי מאיר בוודאי שהשטר פסול ואי אפשר לסמוך על שטר זה משום שבכל שטר אנו סומכים על העדי חתימה שבו ואי הוי השטר נכתב על נייר היכול להזדייף אי אפשר להוכיח מתוך השטר שום דבר משום שאולי זייפו דבר זה שהרי השטר נכתב על נייר שיכול להזדייף, ולרבי אלעזר שסובר שעדי מסירה כרתי יוצא שלעולם בשביל להכשיר שטר אין אנו צריכים את מה שיש בשטר משום שאנחנו סומכים על דבר חיצוני והוא עדי מסירה ולכן אם השטר כתוב על נייר היכול להזדייף לא מפריע לנו שההוכחה שלנו על השטר היא לא מתוך השטר אלא מדבר חיצוני והוא עדי מסירה, ורצו הפוסקים לחדש שגם אם אין לנו עדי מסירה רק יש לנו את ההודאת בעל דין די לנו בהודאת בעל דין להכשיר את השטר, משום שעצם השטר בשטר קניין לא צריך עדים מצד השטר שבו, ועל זה כותב הקצות החושן שמרבי מאיר נלמד לרבי אלעזר, שכמו שברבי מאיר אמרנו שעדי חתימה לא הוי רק תוספת לראיה אלא חלק ממהות השטר ואם השטר לא יכול להוכיח את עצמו מתוכו השטר פסול, זאת אומרת שרבי מאיר למד שעדי חתימה הם חובה בכל שטר ומזה שצריך דווקא עדי חתימה החותמים על השטר ולא מסתפקים בעדי מסירה המעידים על מסירת השטר מוכרח שאנחנו צריכים להביא ראיה מתוך השטר ולא מדבר חיצוני, וכשרבי אלעזר מגיע לחלוק הוא חולק רק על החלק השני שאפשר להביא ראיה על השטר גם מדבר שמחוץ לשטר, אבל מ"מ על העיקרון הראשון שחלק ממהות השטר זה העדים רבי אלעזר מודה לרבי מאיר, והוא פוסק וסובר כן ששטר בלי העדי מסירה לא הוי שטר ששטר צריך עדים, ומה שאנו סומכים תמיד על הודאת בעל דין שיהיה במקום עדים כשהשטר יכול להזדייף אין אנו יכולים לסמוך על ההודאת בעל דין מעצם השטר משום שהשטר יכול ללהיות מזוייף.

ועונה הנתיבות המשפט (סימן מב' ס"ק א') לקצות החושן ואומר שבאמת אי אין עדי חתימה ואין עדי מסירה והנייר יכול להזדייף אין אנו סומכים על השטר, אבל אם יש עדי חתימה מועיל השטר אפי' שאין עדי מסירה ואפי' הוא על נייר היכול להזדייף, משום שאם העדי חתימה אומרים שהם חתמו על שטר זה אנו סומכים עליהם אפי' שהנייר יכול להזדייף ואין זה ריעותא כלל שהנייר יכול להזדייף אם יש עדי חתימה.

להערות והארות, ולהצטרפות לרשימת התפוצה
ניתן לפנות למכון "בירורי תורה"
bt154154@gmail.com
נכתב ונערך ע"י י.פ.